

P U B L I C A C I O N S

Q

|

Miquel Seguró, *Una economia al servei de la persona*, de A. Argandoña, C. Losada i F. Torralba, Lleida, Pagès Ed., 2015.

Té alguna cosa a dir-li la fe cristiana, i en concret la seva expressió catòlica, a l'economia?

Aquesta és la pregunta retòrica que guia les reflexions dels tres autors d'aquest petit volum, que varen ser presentades a Andorra el juliol de 2014 en el marc del Seminari de pensament que organitza cada any la Càtedra de Pensament Cristià des de fa una dècada. Els efectes de la crisi econòmica són encara ben palesos, atès que la profunditat i l'extensió del seu abast fan d'ella quelcom més que un ajust propi del sistema de mercat. Els sentiments d'imptència, d'indignació, d'injustícia i de creixent desequilibri social han arrelat de tal manera en tants i diversos estrats socials, que fins el neoliberalisme més optimista s'ha hagut d'aturar a reflexionar sobre el tarannà mateix d'això que anomenem «sistema».

La situació, però, no és nova, d'aquí que l'Església porti uns anys fent-se'n ressò. Prova d'això és l'encíclica *Caritas in veritate* de Benet XVI (2009) —escrita abans dels moments més durs de la crisi—, i l'exhortació apostòlica *Evangelii Gaudium*, la primera del Papa Francesc (2013). Com ens subratllen els autors del volum, aquests i altres documents de la dogmàtica eclesiàstica conformen una doctrina social de suficient força i contingut ideològic per a poder oferir a l'actual situació de dificultat i desesperança una resposta possible i plausible. En aquest sentit, A. Argandoña recupera en el seu text la noció de «bé comú», una noció que ultrapassa la mera suma d'interessos comuns individuals i que comporta tota una antropologia i una sociologia. Inclou, per exemple, la noció de subsidiarietat de les institucions intermèdies i, per tant, una incidència més pròxima en la interacció social quotidiana. El «bé comú» és un bé relacional, diu Argandoña (p. 34), i no un fi en sí mateix, ja que està dirigit al bé de les persones en el seu àmbit individual i comunitari. Conscient de l'exigència que suposa assolir-lo, però, i per tant el potencial «problema» que pot ser per a la immediatesa i facticitat de les exigències de

resultats de l'empresa, Argandoña l'assumeix com un ideal que hauria d'estar sempre present en l'economia. Així, proposa que el principi de «bé comú» pugui esdevenir, entre altres coses, un límit per a l'acció empresarial o un impuls per a enfortir l'esmentat principi de subsidiarietat.

És a dir, que el problema és fer pràctic el discurs per tal que pugui esdevenir un contrapunt real a la situació actual. Aquest és el punt que també subratlla Carlos Losada en la seva aportació. «Parlar de responsabilitat social corporativa és parlar de com gestionem decisions tan centrals en la vida empresarial com: quin nivell d'endeutament hem de tenir, com llancem al mercat els nous productes, quants diners destinem a la innovació, quin nivell de flexibilitat laboral volem tenir...» (p. 49). Per tant, el que es necessita és passar de la responsabilitat social de l'empresa a l'empresa responsable, fent del compromís social i de creixement *inter*-personal el contingut essencial de la praxi empresarial.

Ara bé, això exigeix un canvi de mentalitat radical. Ho exposa F. Torralba en la darrera de les conferències: cal pensar d'una altra manera i fer més amples els marges de la raó, massa cenyits al sentit etimològic llatí (*ratio*=càlcul), fet que només és possible per mitjà de la introducció de la lògica del do, conclou. La realitat relacional i social de l'ésser humà el fa estar cridat a desenvolupar una lògica diferent de l'utilitarisme en les seves interaccions, per això sosté que la justícia ha de ser quelcom més que equitat (en referència a Rawls) i traduir-se en un compromís actiu per la generació de contextos que afavoreixin l'exercir del do. Un espai on de nou la subsidiarietat i la solidaritat ocupen el centre axiològic fonamental. Sense elles no pot haver-hi confiança, i per tant la praxi de la donació.

Amb tot, el problema principal per a poder desenvolupar aquesta «conversió» de la praxi econòmica, una autèntica *metanoia* de la visió fàctica de la realitat, és el seu abast integral. Com diu Torralba, una perspectiva ambiciosa de la *business ethics* parteix de les visions personals de l'ètica per a projectar-se a les estructures bàsiques de l'organització com a pas previ cap a una visió global del sistema econòmic com a tal (p. 78). Dit en altres paraules, és una *microètica* que, passant

per una *mesoètica* o ètica intermèdia (principi de subsidiarietat) s'expandeix cap a una *macroètica* d'abast universal.

Per això ens preguntem, des d'una perspectiva aconfessional, com es pot traslladar la proposta «creient» a l'àgora pública del debat socioeconòmic. I més quan és encara objecte de debat la finalitat mateixa de l'economia, ja que no ens sembla que la posició de M. Friedman, premi nobel d'economia, que defensa que l'única responsabilitat social de l'empresa sigui la de maximitzar els beneficis dels accionistes, estigui suficientment contrafonamentada des d'una perspectiva pública. No hi ha dubte que la perspectiva catòlica ofereix suficients elements per a contrarestar-la, però precisament perquè parteix de la fe i el seu abast és global i concèntric, la fa més difícil d'assolir.

Amb tot, és necessari recuperar un discurs optimista i profund que redirigeixi l'economia cap a la seva finalitat originària: la gestió dels béns de les persones amb la voluntat d'obtenir el màxim benefici *per a* elles, i no, a l'inrevés, fer d'elles un mitjà per a aconseguir més i més benefici. I en aquest compromís és indubtable que el paper de l'Església i del Papa és cabdal per a la transformació de les persones i del món. Pel pes social de l'Església, la veu creient s'ha d'exigir a si mateixa poder entrar en el debat públic d'una manera rellevant i fonamentada. Perquè, entre altres coses, en ella ressona l'eco d'una voluntat que arrenca de les primeres comunitats cristianes establertes al segle I d. C. i que es reconeix en tantes i diverses veus del patrimoni espiritual de la fe cristiana. Les tres conferències d'aquest llibre i el petit compendi de textos del Papa Francesc que les acompanya en donen suficients elements.

Joaquim Joan Munpó, *Les idees religioses i l'existencialisme en el teatre modern* de Joan Fuster; *La bona nova* de Maria de Paul Claudel, traducció de Joan Fuster. Editorial Denes, col·lecció «Rent», núm. 14, 2014. 197 ps.

Aquest llibre, editat a cura de Santi Vallés i Francesc Pérez Moragón (que també l'introdueix i hi aporta unes oportunes referències

bibliogràfiques), recull dos textos inèdits de Joan Fuster, complementats amb 13 fotografies vàries, totes entranyables. Els uneix, com reconeix Pérez, una certa relació temàtica. I és que Fuster va aprofitar el badall que se li obria amb la celebració, l'octubre de 1952, d'unes festivitats literàries per la coronació de la Mare de Déu de Sales, patrona de Sueca, per a propiciar la traducció i la representació de l'obra *L'Annonce faite à Marie*, de Paul Claudel, amb el títol de *La bona nova a Maria*, el mecanoscrit de la qual, extraviat fins fa poc, s'ha pogut localitzar a la Biblioteca Valenciana. A més, Fuster va guanyar el premi d'erudició amb l'assaig *Las ideas religiosas y el existencialismo en el teatro moderno*. El propòsit d'aquests dos textos era distint: amb *Las ideas religiosas...* — un «atac frontal contra l'existencialisme i una defensa exaltada de la religió catòlica» — aspirava a la modesta remuneració econòmica que comportava, però amb *La bona nova...* pretenia mostrar, davant l'auditori suecà, les possibilitats del teatre en valencià, que ultrapassaven les del pertinaç sainet. No han de patir, tanmateix, els lectors, car l'assaig que ressenyem no té res a veure amb *Las ideas religiosas...*; potser el treball premiat nasqué com a substitut de *Les ideas religiosas i l'existencialisme en el teatre modern*, intuïnt Fuster — o sabent-ho — que aquest escrit, poc ortodox i massa discrepant del pensament oficial, no complauria el jurat.

L'assaig *Les ideas religiosas i...*, datat el 25-IX-1952, tracta de la deshumanització de les arts i de la resposta subsegüent del teatre modern; l'home, per a Fuster, «no ha estat mai tan en perill com ara [...] en la seua grandesa i en la seua misèria», amenaçat per «les depravacions dels poders socials», «la massificació», «la robotització», per la submissió a la tècnica i la ciència deslligades del control moral; heus ací per què Fuster acaba les seues paraules donant la benvinguda «a tots aquells que vénen en el nom de l'home». Amb eixe objectiu, ha repassat prèviament la nòmina d'autors i de títols teatrals que tenen en comú —siguen pròxims o llunyans del cristianisme— la implicació en el que ell anomena la «literatura de la condició humana», en oposició als escriptors marxistes «d'obediència soviètica»: Claudel i *L'Annonce*; Sartre i *Les mains sales*, *Les mouches*, *Le diable et le bon Dieu*, *Morts sans sépulture* i *La putain respectueuse*; Shaw i *Saint Joan*; Eliot i *Murder in the*

Cathedral; i Camus i *Calígula*, *Les justes* i *L'Homme révolté*; i encara hi hauria afegit S. de Beauvoire i G. Marcel. Sobta de llegir en Fuster, tot defensant la literatura catòlica i el seu «colpidor poder ofensiu», que «no hi ha res més revolucionari que l'Evangelí». I meravella el coneixement de la producció i la crítica literàries i filosòfiques europees que, des de la Sueca de llavors, podia assolir un home tan jove.

Quant a *La bona nova a Maria*, exemple de teatre catòlic, tracta del tema de l'elecció i la redempció. Fuster hi va veure la possibilitat d'oferir als seus veïns el drama més perfecte —i també el menys teatral, més lectura que representació— dels produïts per Claudel. Ja hem dit què es proposava amb aquesta iniciativa. Diverses vegades intentà portar-la a escena fora del seu poble, però la censura franquista ho va frustrar.

Antoni Matabosch, *Entretiens avec Marco Roncalli. Vers de nouvelles solidarités. Taizé aujourd'hui*, Frère Alois, Paris, Éditions du seuil, 2015.

El llibre descriu amb precisió el passat i el present de Taizé a través d'una profunda i distesa conversa amb l'actual Prior de Taizé, Germà Alois. Qui vulgui conèixer la vida, l'espiritualitat i el treball de la Comunitat de Taizé en té una bona síntesi. L'actual prior es mostra humil i discret, i alhora clar i decidit en els seus comentaris. En aquest primer llibre seu fa un recorregut per la història de Taizé, les seves intuïcions fonamentals, els seus reptes.

El primer capítol ens explica els orígens i el desenvolupament de Taizé. Alguns ja coneguts, altres no tant. Entre els menys coneguts hi ha la «plena comunió amb l'Església catòlica» del Germà Roger i de tota la comunitat, sense que fos necessari ni renunciar als orígens protestants dels germans ni adherir-se formalment a l'Església catòlica. El germà Alois explica que tot va començar amb una frase de Joan XXIII al Germà Roger. Responent a la pregunta de quin lloc ocupava Taizé dins l'Església catòlica, el Papa Joan li digué: «L'Església catòlica està feta de cercles concèntrics cada vegada més grans». El prior va entendre que li deia: ja sou dins l'Església catòlica, continueu

el vostre camí. Des d'aleshores tots els papes han acceptat el Prior a la comunió eucarística, també en les celebracions vaticanes.

En el segon capítol dedicat a la unitat dels cristians, hi ha dos aspectes notables. D'una part, l'itinerari de la vocació a germà de Taizé de l'actual prior, des de la participació el 1970 a una trobada de joves a Taizé, passant per la seva opció de formar part de la comunitat, fins al moment de ser escollit pel Germà Roger com al seu successor molts anys abans que morís assassinat el 2005. El segon aspecte a remarcar són els tresors complementaris que remarca en cada gran tradició cristiana.

El capítol tercer està dedicat als joves, una de les grans característiques de Taizé des dels anys 60. L'actual prior recorda aquí les grans línies força de la Comunitat: reconciliació, confiança, esperança i sobrietat. El quart, exposa la dimensió de compromís social de Taizé; el missatge de «lluïta i contemplació»; el seu compromís amb el Tercer Món. Posa de manifest els ajuts que fa l'«Operació esperança» a Àfrica i a Àsia, com són escoles i dispensaris, la distribució d'un milió de Bibles a Xina, etc.

El cinquè capítol està dedicat a a la pregària i a la vida comunitària. És especialment interessant la visió que el Germà Alois té de la seva missió com a Prior. «El ministeri del prior, diu, és un servei destinat a la comunió entre els germans. Aquesta comunió implica que els dons de cada germà siguin discernits, encoratjats, desenvolupats, i que alhora s'integrin en el conjunt de la vida en comú.»

En conjunt, és un llibre que introdueix fàcilment en la vida i en el missatge de Taizé i mostra la profunditat i la simplicitat del seu actual prior.